

יום ראשון
כה בתמוז התשע"ט
28 ביולי 2019

סיכום ביניים-

פעולת מועצת המכירות הקדם צבאיות להסדרת בטיחות פעילות השטח של המכירות

א. פתיח

ב-26.4.2018 נהרגו בטיול גיבוש של מכירת בני ציון שנערך בנחל צפית תשע נערות ועוד נער. לאובדן הנורא והבלתי חוזר הזה, שאירע עקב מחדל וכשל אנושי בלתי ניתנים להכלה באירוע שיכול וצריך היה להימנע, יש היבטים שונים בתחומים רבים. ברשימה קצרה זו אנסה לשתף בסיכום ביניים, מגובה נתונים, את שביצע עולם המכירות מאז האסון ברמת ההסדרה הלימוד ההכשרה והפיקוח. מדובר בתהליך בעל יעד ברור: הסדרת המשך פעילות השטח של המכירות כך שלעולם לא יאבדו חיי חניכי מכירות ו/או לא יעמדו בסיכון חיים בגלל כשל בטיחותי, מקצועי, אידאולוגי או ניהולי.

ב. רקע

עם התרחשות האסון התגייסה הנהגת והנהלת משרד החינוך, בראשות שר החינוך דאז נפתלי בנט ומנכ"ל המשרד שמואל אבוהב לטפל ב"לקונה" שנתגלתה בתחום האישור והפיקוח על פעילות השטח של המכירות. בהוראתם, במעורבותם הישירה ובהשראתם נערך תהליך של בדיקת הקיים והמלצה כיצד להתנהל מעת אירוע האסון ואילך. בשלב א הוקמה לשם כך ועדה בינמשרדית. במסגרת הועדה הוקמו ועדות משנה שכללו את הממונים הספציפיים במשרד החינוך על נושאי הבטיחות והביטחון, ראשי מכירות מנוסים, וכן אנשי מקצוע מהשורה הראשונה מתחום החינוך הבלתי פורמלי והשטח. (לדוגמה: שאולי לב מאנשי השטח המובילים בארץ, לביא זמיר ראש חוגי סירות קק"ל, יוני בן דור- רכז הבטיחות והמפעלים הוותיק מאד של הנוע"ל) ועוד. תכנית העבודה שהוצעה על ידי ועדות המשנה, שעבדו באינטנסיביות, אושרה כבר במהלך יולי 18 והוחל בביצועה מיידית, כחודשיים ימים לאחר האסון. חשוב לציין, שהתכנית והכללים מבוצעים כרגע כאילו ה מחייבים על פי דין, על ידי 100% מהמכירות הגם שהתיקונים טרם קיבלו תוקף תחיקתי, מהלך שיושלם אנו מניחים רק לאחר הבחירות הקרובות.

ג. הנתונים

הנתונים המדויקים מאז 1.7.18 ועד ליום 30.6.19, שהיא תקופת הזמן הכוללת את שנת העבודה תשע"ט וההכנה לה הם כמפורט להלן. (הנתונים כוללים גם את מכירות אופק, המכירות החצי שנתיות, שכן אין הבדל מהותי בין הגופים לעניין פעילות השטח, הפיקוח הבקרה וההכשרה עליהן), נאספו על ידי יחידת הפיקוח על הטיולים של משרד החינוך ואגף הבטחון והבטיחות במשרד.

להבהרת העניין נסביר כי מאז 1.5.18 כל המכירות הקדם צבאיות וכל מכירות אופק כפופות לעניין פעילות השטח ללשכת תיאום טיולים וחדר מצב שמופעל ע"י החברה להגנת הטבע עבור משרד החינוך, ומפוקחים ע"י יחידת הפיקוח על הטיולים של משרד החינוך. (כל ראשי המכירות חתומים על התחייבות בעניין זה) והם פועלים אך ורק בהתאם לכללים אלו ועל פי הנחיות חדר מצב.

ד. עיקרי הממצאים בתחום פיקוח ובדיקות:

1. מתאריך 1.9.18 ועד לתאריך 30.6.18 ביצעה יחידת פיקוח הטיולים של משרד החינוך ביקורות פתע בשטח של טיולים שביצעו 66 מכינות קד"צ שנתיות ואופק מתוך 88 מסגרות קיימות - ס"ה נבדקו בשטח 75% מהמכינות.
2. יחידת הפיקוח ביצעה 188 בדיקות ב66 מכינות כאמור (ממוצע של 2.85 למכינה נבדקת).
3. מתוך 188 הבדיקות נמצאו 4 ליקויים חמורים (באף אחד מהם לא היה סיכון חיים או כמעט סיכון חיים אך הוא מוגדר כחמור בשל אי קיום הנחיות בסיס). אחוז הליקויים החמור עומד איפה על 2.1% מהבדיקות. הליקויים תוחקרו תוקנו והופצו, המכינות נבדקו שוב.

ה. הכשרות ותחקור והפצה של תחקירים

4. 2239 אנשי צוות וחניכים עברו לקראת שנת תשע"ט הכנות הכשרות והסמכות לפי הכללים שנקבעו בוועדה הבינמשרדית לפי הפירוט:
 - 4.1. 544 אנשי צוות עברו הכשרות והסמכות במהלך יולי ואוגוסט 2018 לפי הפירוט:
 - 95 ראשי מכינות – יום 1
 - 94 רכזי טיולים - 5 ימים
 - 250 אחראי טיולים - 2 ימים
 - 55- נשק אבטחה - 2 ימים
 - 50 מח"א (ניוטים שטח) - 5 ימים
 - 4.2. 1,615 אנשי צוות וחניכים עברו הכשרות והסמכת מע"ר (3-5 ימים) בתקופה אוגוסט 18- נובמבר 18.
 - 4.3. 70 חניכים ואנשי צוות עברו הכשרות הוסמכת מלווי רחצה (יומיים) במאי 19.
 - 4.4. כ 450 איש ישתתפו בקיץ הקרוב בהכשרות (לחלק, כמו ראשי המכינות, זה ריענון) לקראת שנה"ע תש"פ, ובהמשך השנה יעברו קורסי מע"רים כ 1,600 חניכים ועוד בין 150 ל 250 בהכשרות אבטחת נשק, מח"א (ניוטים) ורחצה.
 - 4.5. בד בבד נטל האגף הבטחוני בחרתי במשרד הבטחון אחריות על תחום האימון הגופני וההכנה לצה"ל, וכ 150 מדריכים אונשי צוות עבורים הכשרה והסמכה מתאימה
5. כל אירוע בטיחותי הידוע מתוחקר ומופץ.
6. הוקמה ועדת בטיחות של המכינות הנפגשת אחת לחודשיים ללמוד לדון ולשפר וכמו כן יש מערך של משרד החינוך המקיים פגישות לנציגי כלל הגופים.

ו. פעולות נוספות על מועצת המכינות הקד"צ השנתיות (שלהערכת ארגון תכניות אופק יצטרף אליה בזמן הקרוב)

7. המועצה הקימה שבוע לאחר האסון ועדה בראשות מפכ"ל המשטרה בדימוס אהרונישקי ועוד 2 אנשי מקצוע מובילים בתחום הבטיחות וחקר התאונות. הועדה נפגשה עשרות פגישות במשך כחצי שנה וקיימה סיורי שטח במכינות, ופירסמה את הדו"ח שלה והמלצותיו בדצמבר 2018.

8. המועצה מינתה ומשלמת בעצמה העסקת רכז טיולים ושטח, (שמוליק שאול) שנכנס בימים אלו, מחצית יולי 19, לתפקידו. שמוליק סיים זה עתה 5 שנות עמידה בראש מכינה קדם צבאית ולפני כן ניהול תיכון סביבתי המתמחה בשטח וטיולים, במהלך השנה ריכז בפועל בהתנדבות את ועדת הבטיחות והקשר בנושאים אלו עם לשכת תיאום הטיולים ואגף הבטחון במשה"ח.
9. רכז השטח והטיולים יעסוק בריכוז כל נושאי הבטיחות בשטח ובכללם: ועדת הבטיחות, הטמעת הנהלים והכללים, טיובם, המשך מיקצוע הבטיחות והטמעתו כחלק מחיי המכינה וביחד עם הח"מ בשינויים חקיקתיים נדרשים.
10. חברת "שמייס" בשיתוף רם גרנות נכנסת לעבודת פיילוט ב 6 מכינות (שלוחות) שמטרתה, יצירת מעגל בטיחות ארגוני שלם והכנסת נושא התחקיר הדיווח והשיתוף של כל אירוע בטיחותי לרבות "כמעט אסון" בין כל המכינות. מדובר שוב בפרויקט שהמועצה מגייסת אליו כסף באופן פרטי והחלתו בהמשך על כלל המכינות תתאפשר רק בעזרת סיוע מדינתי.

ז. מה הלאה?

11. יעדיה הספציפיים של המועצה הם להגיע להכשרה מלאה ומותאמת של כלל הצוותים והחניכים, יצירת מערך תיחקור דיווח ותיאום בכל המכינות, ויצירת תרבות ארגונית שבה בטיחות היא חלק מהי. אן איי. הארגוני של המכינות צוותיהן וחניכיהן ולא מטלה חיצונית.
12. השנה הראשונה בתהליך זה דרשה מאיתנו הרבה לימוד ואיתור נקודות חולשה, שמינוי רכז הטיולים והשטח והשת"פ שנרקם עם חברת שמייס הם חלק מהמסקנות לקראת השנה השנייה.
13. אני מעריך כי השגת המטרה הכמותית במלואה עם השפעה מתגברת על ההישג האיכותי תארך עוד כ 3 שנים.
14. עם זאת, תהליך הפקת הלקחים המשגתו והטמעתו במכינות במובן של שינוי ארגוני כולל שאינו מהווה מטלה כי אם מחלחל עמוק ומהווה חלק מתפיסות הארגון לא יסתיים בשנה אחת וגם לא ב 3. ויהיה צורך להקפיד על המשך ליבוננו הטמעתו וקיומו כל זמן שהמכינות קיימות.
15. ישנם גופים רבים הקוראים לעצמם מכינות. אירועי הבטיחות שהתרחשו השנה ועלו לכותרות בהקשר של ליקויים ואי קיום נהלים עד כדי סיכון חיים לא היו של מכינות קד"צ שנתיות או של מכינות אופק. באירוע מסכן חיים אחד הידוע לנו שהתחולל במכינה קד"צ שנתית (התהפכות אוטובוס של מכינת רבין חיפה) לא נמצאו ליקויים בבדיקות המקדימות ובהנחיות שניתנו.
16. **משרדי החינוך והבטחון טרם נענו לדרישה להקים ועדת חקירה מטעם המדינה שתוכל גם להתייחס להמלצות ועדות אהרונשיקי והסתייגויות ועד הנהלת מועצת המכינות מחלקים בהמלצות אהרונשיקי. לטעמנו זוהי תקלה שיש לתקן ושתאפשר השלמת המהלך שענו עסוקים בו (דוח אהרונשיקי ממליץ המלצות לגבי פתיחת מכינות, סטנדרטיזציה, הכשרות מקצועיות ועוד).**

17. אני מבקש, לסיום סיכום ביניים זה, להודות לשותפי העבודה במשרד החינוך והביטחון שהתגייסו באופן מרשים לסיוע ובמיוחד למנכ"ל משרד החינוך ולראשי ואנשי מינהל חברה ונוער במשרד החינוך, לראשי אגף הבטחון והבטיחות במשרד החינוך ולראש יחידת הפיקוח על הטיולים במשרד החינוך. זהו שיתוף פעולה יוצא דופן (ואני עובד שנים רבות עם גורמי ממשל) שבו התחושה בדבר המחויבות להסדרת והכשרת עולם המכינות ומיסוד הבטחון והבטיחות בו משותפת לכולנו.

בברכה,

עו"ד דני זמיר
מנכ"ל